



Helsedirektoratet/1. desember 2021

NOTAT – Leve hele livet, oppsummering av statusrapportering fra statsforvalterne pr. 1. november 2021

To ganger pr. år, henholdsvis pr. 1. mai og 1. november skal statsforvalteren rapportere status på for reformen på vegne av det regionale støtteapparatet. I dette notatet presenteres resultatene fra rapporteringen 1. november.

Vi ba om at følgende spørsmål skulle besvares:

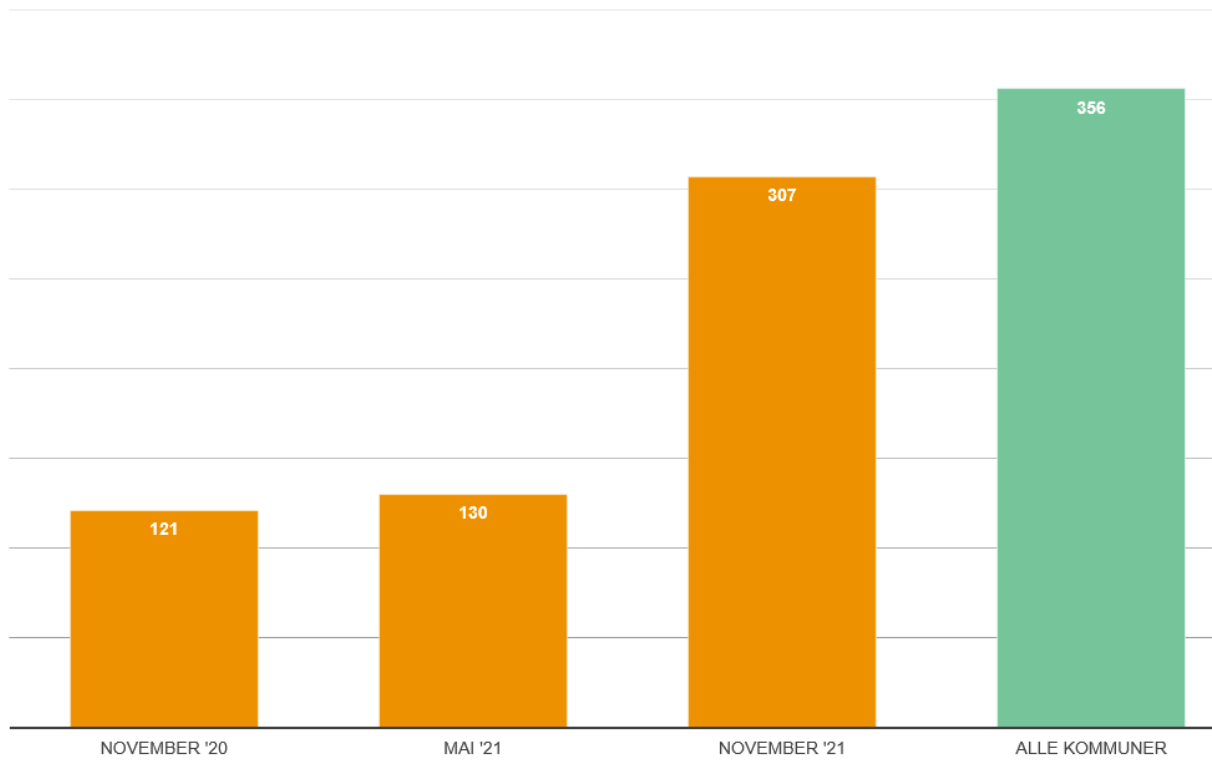
1. Status planarbeid: Antall kommuner som har tatt stilling til løsningsforslagene og politisk vedtatt hvordan reformen skal gjennomføres lokalt, kan dokumentere at de er i prosess fram mot et vedtak i 2021 og antall kommuner som tidligere har sagt at de ville ha vedtatt en plan innen 2021, men som likevel ikke får dette til i inneværende år
2. Status nettverk: Antall kommuner som deltar eller planlegger å delta i nettverk som det regionale støtteapparatet har definert som relevante for kommunenes gjennomføring av reformen i 2021.
3. Status fase i reformarbeidet: Kommuner som fortsatt vurderes å være i fase 2 (planfasen) av reformen og antall som vurderes å være i fase 3, beskrivelse av innsatsområder og løsninger for kommuner i fase 3 med eksempler
4. Status for reformarbeidet: Overordnet status fra hvert embete

Status planarbeid

- Arbeidet med reformen har i stort tatt et godt byks fremover, til tross for pandemi.
- Det er fortsatt ulikt hvor langt kommunene har kommet i reformarbeidet, men vi ser at en betydelig innsats er lagt ned siden forrige rapportering i mai.
- 307 av 356 kommuner rapporterer at de nå har vedtatt eller kommer til å vedta en plan i løpet av 2021.
- Det kommer tydelig frem at stadig flere kommuner har det tverrsektorielle perspektivet.
- Medvirkning fra brukergrupper og eldrerådsrepresentantene er i mange embeter trukket inn i arbeidet med Leve hele livet.
- En del melder om at reformen fortsatt er forsinket og preget av pandemien.
- Støtteapparatene ser ut til å jobbe godt sammen.
- Samarbeid med ulike aktører jobbes det aktivt med og det meldes om økt samarbeid.

307 av 356 kommuner har gjort politiske vedtak eller kommer til å fatte vedtak i løpet av 2021.

Figuren nedenfor viser antall kommuner som pr. november 2020, mai 2021 og november 2021 hadde fattet et vedtak. Som figuren viser så har det vært en særlig stor økning i perioden fra mai til november.



Figur: Antall kommuner som har fattet vedtak om gjennomføring av Leve hele livet-reformen

Sammenlignet med rapporteringen 1. mai så er det 42 kommuner som sa de ville ha vedtatt en plan innen 2021 som nå melder at de ikke klarer dette i inneværende år. Det oppgis følgende årsaker til forsinkelser:

- Mange kommuner har integrert arbeidet med Leve hele livet inn i kommunens revidering av samfunnsplan og avventer behandling av denne.
- Noen kommuner beskriver også at det behøves noe mer tid for å sikre god medvirkning og involvering i prosessene.
- Kommunene oppgir manglende ressurser på grunn av pandemi, og omdisponering av personell som den hyppigste grunnen til forsinkelse med reformarbeidet.
- Noen kommuner melder at det er teknisk mulig å få til et kommunestyrevedtak før 31.12.21, men at det vil gå utover kvaliteten på planen om den tvinges gjennom før 2022
- Mange kommuner har siste 1,5 år brukt store ressurser på beredskapsarbeid hvor sentrale personalressurser har blitt prioritert inn i pandemiarbeidet.
- Flere kontaktpersoner opplever det utfordrende å få reformen forankret i toppledelsen i kommunen.
- Det oppleves også utfordrende å få reformen forankret i andre sektorer, og at det i stor grad er helse- og omsorgssektoren som er involvert.

Status nettverk

310 av 356 kommuner oppgir at de deltar i nettverk, 35 kommuner oppgir at de ønsker eller planlegger å delta i nettverk mens 11 kommuner ikke ønsker å delta i nettverk.

Det må tas forbehold om at kommunene har tolket dette spørsmålet veldig ulikt. Tallene har derfor begrenset verdi. Siden nettverk er et av hovedvirkemidlene i reformen, er det viktig at vi følger opp dette spørsmålet gjennom annen dialog.

Status fase i reformarbeidet

172 kommuner melder om at de er i fase 3 (gjennomføringsfasen). Dette er en fordobling siden rapporteringen i mai.

For de kommunene som er i gjennomføringsfasen, er alle fem innsatsområdene på en eller annen måte berørt. Noen kommuner velger en bred tilnærming og har plan/tiltak på alle områdene, mens andre kommuner spisser fokus mer og velger seg ut ett eller to områder de ønsker å bruke ekstra tid/ressurser på. Aldersvennlig samfunn blir av flere kommuner trukket frem som en satsning det jobbes ekstra med. Årsaken er at temaet har et tverrsektorielt perspektiv som kan bidra til å løse mange av de aller største utfordringene kommunen står overfor i årene fremover. Kommuner i fase tre har for det meste inkludert alle løsninger knyttet til reformen. Men mange kommuner prioriterer aldersvennlig samfunn først.

Flere kommuner har hatt fokus på brukermedvirkning og har involvert eldreråd, frivillige og andre aktører i deres arbeid med Leve hele livet.

Kommuner i fase tre har for det meste inkludert alle løsninger knyttet til reformen. Men mange kommuner prioriterer aldersvennlig samfunn først.

Figur: Sitater fra rapporteringen

I rapporteringen har statsforvalterne gitt mange eksempler på relevante tiltak som kommunene har iverksatt. Alle disse eksemplene samles i USHTenes erfaringsbank:

[Forside \(utviklingscenter.no\)](https://utviklingscenter.no)

I dette notatet vil vi trekke fram to illustrerende eksempler:

I Tydal kommune er det en anerkjennelse av å ta i bruk den ressursen de eldre representerer. Samarbeidet mellom de eldre og kommunen har skapt møtstedet «Kafe Posten» som er blitt et knutepunkt for aktivitet og fellesskap i bygda.



Ulstein kommune har innført en felles og overordnet levekårsplan der man ser for seg innbyggernes livskvalitet og behov for kommunale tjenester fra vugge til grav. Kommunen har også hatt en tydelig strategi for sentrumsutvikling over flere tiår, der alle omsorgsboliger og viktige fasiliteter skal ligge innenfor en radius på 300 meter, den såkalte «300-metersbyen». Målet har vært å gi innbyggerne den type boliger de ønsker seg i kombinasjon med sentrumsutvikling.

- Andre kommunar heng etter, det er det ikkje tvil om



Holsekerdalen: Kommunalsjef teknisk Arne Runar Vik og kommunalsjef helse og omsorg Marit Botnen vert intervjuva av seniorrådgjevar i Husbanken, Birger Jensen (t.h.). Kristian Løken er hyra inn som fotograf.
Foto: Janne-Marit Myklebust

Reklamerer for 300-metersbyen: - Ulstein kommune er eit godt eksempel på at langsiktig arbeid har ført til ein meir berekraftig eldreomsorg.

Det seier seniorrådgjevar i Husbanken, Birger Jensen, som nyleg var i Ulstein for å lage ein film om kommunen sitt arbeid.

- Omsorgstilbodet i Ulstein er transformert over frå sjukeheim og over i omsorgsbustader og privat bustadmasse. Det har vore ei klar og tydeleg retning på dette arbeidet sidan 1980-talet. Ulstein kommune er no i ferd med å ta ut gevinsten av dette, og er godt rigga til den komande auken i talet på eldre, seier Jensen.

Overordnede vurderinger fra de regionale støtteapparatene

| | |
|---------------|---|
| Oslo og Viken | <p>Statsforvalteren i Oslo og Viken vurderer at reformarbeidet er godt i gang, og at de fleste kommuner har politiske prosesser som forankrer arbeidet. Oslo kommune er godt i gang med implementeringen av reformen og sak vil bli behandlet i bystyret innen utgangen av året.</p> <p>De 10 største kommunene i Viken har alle laget planer som er vedtatt eller fremmes til kommunestyret innen utgangen av året.</p> <p>De fleste av de mellomstore og små kommunene i Viken har hatt sak til kommunestyret. I de fleste kommuner er det fremmet sak hvor kommunestyret har diskutert løsningsforslag, men enkelte har fremmet sak hvor kommunestyret har fått sak til orientering. De som ikke har hatt sak til kommunestyret planlegger å fremme sak.</p> |
|---------------|---|

| | |
|----------------------|--|
| Innlandet | <p>Sett opp mot målene føringene og forventningene i fra det regionale støtteapparatet har det vært ønskelig at flere av kommunene har vært kommet lenger i prosessen. Man må likevel legge til grunn at det i Innlandet er mange små kommuner, der det er stor sårbarhet ved uforutsette hendelser. Kommunene sier i sine tilbakemeldinger at årsak til forsinkelse i arbeidet skyldes mye ekstra arbeid i forbindelse med pandemien. Personer som har jobbet med reformarbeid har måttet omprioritert arbeidet til fordel for arbeid knyttet til pandemi. Flere kommuner sier at det har vært lederbytte, en kommune har hatt brann i sykehjem, og en annen kommune har hatt et stort dataangrep. Kommunikasjonsstrategien har ikke i så stor grad som ønskelig blitt tatt i bruk av kommunene. Dette gjelder både internt i den enkelte kommunen, og utad til befolkningen/andre kommuner. Samtidig finnes det gode eksempler på at kommunene bruker sosiale medier til å spre Leve hele livet budskapet. Dette er en samfunnsreform, men mange kommuner har innlemmet få andre sektorer enn helse og omsorgs sektoren inn i Leve hele livet arbeidet. Noen kontaktpersoner melder det om at de ikke har myndighet til å pålegge andre ansatte i andre sektorer å arbeide med denne reformen. Flere kommuner ser ikke at flere av de tiltakene som de allerede har på plass kan legges inn under Leve hele livet paraplyen. Det er kanskje ikke stor nok bevissthet rundt at kommunene allerede har startet på mye bra arbeid som de kan bygge videre på med Leve hele livet merkelapp på. Det arbeidet som kan relateres til Leve hele livet er kanskje for lite implementert i det daglige Leve hele livet arbeidet og de planene kommunene allerede har.</p> |
| Vestfold og Telemark | <p>Oppsummert vurderer vi at Leve hele livet er satt tydelig på dagsorden i Vestfold og Telemark, både som begrep, og fordi det i høyeste grad er aktuell politikk som engasjerer kommunene. Mange av våre kommuner er særlig utsatt for demografiske utfordringer, både med hensyn til eldrebølgen og i forbindelse med å rekruttere og beholde helse- og omsorgsarbeidere og styrke kompetansen, særlig i befolkningsfattige kommuner.</p> |
| Agder | <p>Statsforvalteren i Agder er fornøyd med progresjonen kommunene har i arbeidet med reformen. Det har vært noe begrenset dialog om reformen (vaksine/pandemi har fått mest fokus). Men på overordnet nivå ser vi at; fremfor å velge små tiltak som er enkle å iverksette, men som ikke skaper samfunnsendringer, velger de fleste kommuner å tenke større i retning av bærekraftige tjenester. Dette er vi veldig godt fornøyd med, da vi mener dette er reformens kjerne og overordnet hensikt. Dette fokuset krever større prosesser og vil derfor ta noe lengere tid, enn om kommunene fokuserer på enklere tiltak alene.</p> <p>Pandemien har bremset progresjonen i betydelig grad. Noen mer enn andre. Det har vært vanskelig å vite hvilken grad kommunene trenger bistand og også vanskelig å finne gode arenaer i en kontinuerlig beredskapshverdag. Likevel er det beundringsverdig at kommunene og regionen likevel har klart å holde såpass liv i arbeidet. Både regionalt støtteapparat og kommunene leverer. Agder er nå på god vei inn i fase 3.</p> |

| | |
|----------|--|
| Rogaland | <p>Det regionale støtteapparatet skal bistå kommunene og legge til rette for erfaringsdeling. Støtteapparatet har invitert til dialogmøter og diverse arrangement for å øke kunnskap både i form av undervisning/opplæring og erfaringsdeling. Det har vært stor oppslutning om tiltakene som støtteapparatet har satt i gang. Vi opplever at kommunene er godt i gang med arbeid for å møte morgendagens utfordringer.</p> <p>Kommunene uttrykker at det er utfordringer de ikke kan løse alene. For eksempel dette med transportordninger. Det stilles spørsmål om hvorfor det ikke følger tilskuddsmidler med. Alle innsatsområdene er godt kjente i kommunene, og noen uttrykker at det er noe utfordrende å lage plan for å være i tråd med stortingsmelding når arbeidet allerede er godt i gang formulert med andre uttrykk.</p> <p>Kommunene er klar over at det ikke kan bli satt inn innsats bare innen hele og velferd for å løse oppgavene som venter. De ønsker at oppgavene skal kommuniseres bredt til mange områder.</p> <p>Det er utfordrende å løfte fokuset bredere/høyere/ut over helse- og omsorg. Siden oppdraget kommer fra HOD og blir sett på som helse og omsorg sine oppgaver.</p> |
| Vestland | <p>Det regionale støtteapparatet jobbar godt saman, og vi føler at vi utfyller kvarandre i dialogen med kommunane. Det har vore jamlege møte heile året og aktiviteten mot kommunane har vore høg.</p> <p>Kommunikasjonsstrategien er gjennomført etter planen, og det har vore stort trykk på webinar og nettverksarbeid.</p> <p>Det har vore gjennomført fleire samlingar med utvida støtteapparat i løpet av året. Vi har hatt eit godt og svært viktig samarbeid med SOF, dei bidreg med kompetanse både i samheng med webinar/konferansar, podkastar og vil på nyåret også lære det regionale støtteapparatet opp i prosessrådgjeving. Vestland fylkeskommune har også delteke aktivt i støtteapparatet og har prioritert å ta med viktige tiltak innan Leve heile livet i arbeidet med ny handlingsplan for folkehelse i Vestland som snart skal på høyring.</p> <p>Det er sendt ut informasjonsbrev til alle kommunane i haust, det andre i rekka av infobrev dette året. Denne forma for kort informasjonen med link til vidare utdjuing av stoffet, er velkomne ute i kommunane.</p> <p>Etterspørselen frå ulike organisasjonar om meir informasjon om reforma, har tatt seg opp etter at samfunnet har opne etter pandemien. KS har hatt stort trykk på formidling av reforma mot kommunane regionalt gjennom samlingar og ulike nettverk. Dei tre USHT-ane har hatt stort aktivitet mot kommunane gjennom nettverksarbeid innanfor dei ulike innsatsområda.</p> <p>Det har også vore gjennomført eige webinar om transport, eit tema som mange kommunar har etterspurt i arbeidet med å motverke einsemd og isolasjon for heimebuande eldre. Vi har også gjennomført fire webinar til – om Kompetanseløftet 2025, analyse, og Demensplan 2025 i løpet av dette året.</p> <p>Plan- og planarbeid har vore det tema kommunane har slitt mest med. Dei er usikre på kva type plan som vert kravd- og kor detaljert den skal vere. Eldreråda/pensjonistlag er engasjerte i dei fleste kommunar, men det er mangel på frivillige i nokre kommunar. Forbetningsarbeid/nytenking i forhold til helsetenester er ei utfordring, og mange meld frå at rekruttering og det å få tak i kvalifiserte medarbeidarar, er ei stor utfordring.</p> <p>Kommunane er elles oppteken av at tenestene vert reduserte med mindre</p> |

| | |
|-----------------|---|
| | <p>budsjett til helsesektoren. Det er tilbakemelding om at politikerane tar for lite ansvar og at dei ikkje ser alvoret i den demografiske utviklinga. Støtteapparatet er oppteken av at det vert satt fokus på reforma både i leiinga, men også på tvers av avdelingar i kommunane. Her bidreg støtteapparatet så ofte vi kan med informasjon ut.</p> |
| Møre og Romsdal | <p>Kommunene har jobba godt med Leve hele livet, trass pandemi. Planene om Statsforvalteren har til høring, viser at kommunene har satt Leve hele livet på kartet.</p> <p>Det regionale støtteapparatet valgte ut to hovedområder i 2021</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aldersvennlig samfunn - Helsehjelp <p>Vi har bistått kommunene i planarbeidet i samarbeid med Møre og Romsdal fylkeskommune og Husbanken. Vi har bistått kommunene i overgangen fra plan til gjennomføring med webinar med tema aldersvennlig samfunn og helsehjelp. Webinaret om Aldersvennlig samfunn var en hel dag og lagt opp som et dialogmøte. Helsehjelp var spesielt fokus på proaktive tjenester og erfaringsdeling fra kommunene i fylket.</p> <p>Det har og så gjennomført flere digitale temamøter, webinar/dialogmøter gjennom året. Tematisk har det og vært særlig fokus på transport (koblet på fylkeskommunen) og medvirkning, under de to hovedområdene vi valgte ut i år.</p> <p>Nettverk : Alle kommunene i Møre og Romsdal er en del av et nettverk. Kort oppsummert så har vi fått gjennomført det vi i det regionale støtteapparatet planla. Alle kommuner har planer for Leve hele livet, men to får ikke politisk vedtatt planen før i 2022. Alle kommunen ble prioritert i forhold til tilskudd. Og med tanke på disse to kommunene sine behov for kompetanse, hadde de fått midler til formalkompetanse, da vi også er kjent med de utfordringene kommunene står i.</p> <p>Vi har fortsatt et forbedringspotensial i å få med alle avdelingene hos Statsforvalteren i arbeidet med Leve hele livet.</p> |
| Trøndelag | <p>Det regionale støtteapparatet fungerer veldig godt i samhandlingen. Alle aktører i støtteapparatet bidrar inn for å nå målene i arbeidet og har satt reformen på dagsorden i sine organisasjoner.</p> <p>Støtteapparatet bringer inn andre aktører etter tema og behov og mange møter med andre samarbeidsaktører er gjennomført.</p> <p>Det regionale støtteapparatet har to aktive medlemmer fra fylkets eldreråd som ivaretar brukerstemmen og medvirkningsperspektivet og vi har stort fokus mot kommuner i forhold til ivaretagelse av den eldres stemme inn i arbeidet lokalt.</p> <p>Det arbeides godt med å ivareta helheten i reformen med det tverrsektorielle fokuset og reformen blir integrert i andre fylkesovergrepene satsninger som eksempelvis velferdsteknologi, universell utforming og folkehelse.</p> <p>Det er etablert kontaktpersoner i alle kommuner som bidrar til at det blir enklere å gi informasjon og etablere dialog.</p> <p>Det regionale støtteapparatet har gjennomført fem webinar, en Leve hele livet konferanse og deltatt i ulike arenaer og møter hvor reformen blir integrert. Støtteapparatet tilbyr råd og veiledning og arena for</p> |

| | |
|-------------------|---|
| | <p>erfaringsdeling. Det planlegges nå dialogmøter med alle kommuner i november.</p> <p>Tilbakemeldinger så langt er at kommunene trenger mer bistand til å jobbe systematisk med reformen og jobbe tverrsektorielt</p> <p>Det er også kommet frem spesifikt behov om å møte innbyggerens forventninger til offentlige tjenester, å planlegge for god boligforvaltning og sikre et godt transporttilbud.</p> <p>I desember i år planlegges en større evaluering av arbeidet i støtteapparatet for å få en oversikt over om det vi tilbyr er det kommunene har behov for. Dette vil danne grunnlag for vår aktivitet i 2022.</p> |
| Nordland | <p>De fleste kommunene har gitt tilbakemelding på at Leve hele livet er en stor og kompleks reform. De har vært litt i tvil på hvordan de skulle ha startet opp med arbeidet. Det regionale støtteapparatet har gitt veiledning og råd om å se på hva kommunene har på plass på de ulike områdene, hva må forbedres og hva må tilføyes. Dette har nok gjort det litt mer overkommelig for kommunene og de har etter hvert startet et iherdig arbeid med reformen.</p> <p>Inntrykket etter tilbakemelding fra kommunene, er at ressursmobiliseringen rettet mot arbeidet med reformen i stor grad ligger på helse- og omsorgssiden. I veiledning av kommunene har det regionale støtteapparatet blant annet rettet fokus på viktigheten av tverrsektorielt samarbeid for å helhetlig utarbeide løsninger som samsvarer med lokale behov.</p> <p>Arbeidet med reformen i kommunene har vært litt i dvale det siste året, men inntrykket er at de aller fleste kommunene er i gang igjen med arbeidet. Det jobbes godt med reformen og kommunene har fokus på det. Men det er enda mange kommuner som sliter med å få arbeidet implementert hos andre sektorer enn helsesektoren.</p> <p>I Nordland har vi svært mange små kommuner, og det vises i arbeidet med Leve hele livet. I de små kommunene så er det ofte en person som har mange ulike roller og dermed blir ikke arbeidet med Leve hele livet prioritert eller det blir rett og slett ikke tid til det. I Nordland har det siste året vært store utfordringer med å ha nok helsepersonell i tjenestene, dette har også vært svært utfordrende for kommunene.</p> <p>Det regionale støtteapparatet skal nå starte opp med nettverk for kontaktpersonene i Nordland.</p> |
| Troms og Finnmark | <p>Regionalt støtteapparat jobber godt sammen, det er progresjon i arbeidet med reformen.</p> <p>I 2021 har det vært stort fokus på plan og planarbeid hos Statsforvalteren, som har bistått flere kommuner med råd og veiledning.</p> <p>USHTene har på sin side jobbet med nettverk og ulike tema knyttet til reformen.</p> <p>Når det gjelder rapportering på plan og planprosesser i kommunene, så hadde det vært ønskelig med en linje som kan utdype svarene i Questbacken. Dette fordi Statsforvalteren har god kjennskap til kommunene gjennom planuttalelser og har ønske om utdype litt mer enn bare tall.</p> <p>Men alt i alt godt arbeid med reformen, og det blir spennende å følge med videre!</p> |

